

Fitness Merkezlerinde Sürdürülebilirlik ve Yeşil Uygulamalar

Faik Orhun Tapşın¹, Mustafa Kenan Şeker²

Özet

Fitness merkezleri, bireylerin fiziksel sağlıklarının yanı sıra sosyal ve psikolojik sağlıklarını destekleyen önemli yaşam alanlarıdır. Günümüzde fitness merkezlerini tercih eden bireyler spor yapmanın yanı sıra tesisin modern ve kullanılabilir ekipmanlara sahip, güvenli, estetik ve yenilikçi tasarımlarla donatılmış, aynı zamanda çevreye duyarlı uygulamalara dikkat eden merkezlerini tercih etmektedir. Bu bağlamda, fitness merkezlerinin sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda planlanması, doğal kaynakları verimli kullanması ve çevreye zarar vermeden hizmet sunması, müşteri memnuniyetini ve tercih edilirliliğini artıran önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Yeşil uygulamaların benimsenmesi, enerji ve su tasarrufu, atık yönetimi ve çevre dostu malzeme kullanımı gibi unsurlar, fitness merkezlerinin hem çevresel sorumluluklarını yerine getirmelerine hem de uzun vadede sürdürülebilir bir işletme yapısı oluşturmalarına katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda çalışma, fitness merkezlerinin sürdürülebilir ve yeşil uygulamalar kapsamında ele alınarak literatüre katkı sağlamak amacıyla yapılmıştır.

1. Giriş

Günümüzde çevresel sorunların giderek artması, doğal kaynakların hızla tükenmesi ve iklim değişikliğinin küresel ölçekte hissedilir etkiler yaratması, sürdürülebilirlik kavramını tüm sektörler açısından vazgeçilmez bir öncelik hâline getirmiştir. Sanayi, enerji, ulaşım ve turizm gibi alanların yanı sıra, hizmet sektörü içerisinde yer alan spor ve rekreasyon alanları da çevresel etkileri bakımından giderek daha fazla sorgulanmaktadır. Bu bağlamda

- 1 Dr. Öğr. Üyesi, Dicle Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7099-6929>, e-mail: tpsnorhun@gmail.com
- 2 Serbest Araştırmacı, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2335-9320>.
e-mail: kenanseker1148@gmail.com

fitness merkezleri enerji tüketimi, su kullanımı, atık yönetimi gibi unsurlar nedeniyle sürdürülebilirlik tartışmalarının önemli bir parçası hâline gelmiştir. Artan çevresel farkındalık ve toplumsal beklentiler, fitness merkezlerinin yalnızca fiziksel aktivite sunan mekânlar olmanın ötesine geçerek çevreye duyarlı ve sürdürülebilir işletmeler olarak işlevlerini sürdürebilmelidirler (Papadimitriou ve Karteroliotis, 2000).

Fitness merkezleri arasındaki sürekli büyüme ve rekabet, mevcut üyelerini elde tutmak ve yeni müşteriler çekmek için kendilerini farklılaştırmanın yollarını aramalarına neden olmuştur. Fitness merkezleri, modern yaşamın bir gereği olarak bireylerin sağlıklı yaşam hedeflerine ulaşmalarını destekleyen önemli spor tesisleri arasında yer almaktadır. Özellikle kentleşmenin artması, sedanter yaşam tarzının yaygınlaşması ve sağlıklı yaşam bilincinin gelişmesiyle birlikte fitness merkezlerine olan talep her geçen gün artmaktadır (Freitas, 2019). Ancak bu artış, beraberinde yüksek enerji tüketimi, yoğun su kullanımı, sürekli çalışan iklimlendirme sistemleri, elektrikle çalışan spor ekipmanları ve tek kullanımlık ürünlerin yaygın kullanımı gibi çevresel sorunları da gündeme getirmektedir. Dolayısıyla fitness merkezleri, bireysel sağlık açısından olumlu katkılar sunarken çevresel sürdürülebilirlik açısından dikkatle ele alınması gereken yapılar hâline gelmiştir. Sürdürülebilirlik kavramı genel olarak, bugünün ihtiyaçlarını karşılarken gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama olanaklarını tehlikeye atmayan sürdürülebilir bir anlayış içerisinde olmalıdır. Bu anlayış çevresel, ekonomik ve sosyal olmak üzere üç temel boyut üzerinden ele alınmaktadır. Fitness merkezleri bağlamında sürdürülebilirlik, yalnızca çevre dostu uygulamalarla sınırlı kalmamaktadır. Uzun vadeli ekonomik verimlilik, çalışan ve üye memnuniyeti, toplum sağlığına katkı ve kurumsal sorumluluk gibi unsurları da içermektedir. Bu yönüyle sürdürülebilir fitness merkezleri, hem çevresel duyarlılığı hem de işletme başarısını birlikte ele alan bütüncül bir yaklaşıma dayanmaktadır (Barbosa ve ark., 2022).

Son yıllarda “yeşil uygulamalar” kavramı, sürdürülebilirlik tartışmalarının merkezinde yer almaya başlamıştır. Yeşil uygulamalar doğal kaynakların korunmasını, çevreye verilen zararın en aza indirilmesini ve çevre dostu teknolojilerin kullanılmasını amaçlayan uygulamaları kapsamaktadır. Fitness merkezlerinde yeşil uygulamalar, enerji verimli aydınlatma sistemlerinin kullanılması, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelme, su tasarrufuna yönelik sistemlerin kurulması, geri dönüşüm ve atık yönetimi uygulamaları, çevre dostu temizlik ürünlerinin tercih edilmesi ve sürdürülebilir malzeme kullanımını içermektedir. Bu uygulamalar, yalnızca çevresel fayda sağlamakla kalmamak aynı zamanda işletmelerin maliyetlerini azaltmakta ve kurumsal imajlarını güçlendirmektedir (Ramos ve ark., 2014).

Fitness merkezlerinde sürdürülebilirlik ve yeşil uygulamaların önemi, tüketici beklentilerindeki değişimle birlikte daha da artmıştır. Günümüz fitness merkezi üyeleri, yalnızca kaliteli hizmet ve modern ekipman beklentisi içerisinde olmamaktadır. Fitness merkezi üyeleri çevreye duyarlı, etik değerlere sahip ve sosyal sorumluluk bilinci yüksek işletmeleri tercih etmektedir. Bu durum, fitness merkezlerinin rekabet avantajı elde edebilmek için sürdürülebilirlik temelli stratejiler geliştirmelerini zorunlu hâle getirmiştir. Yeşil uygulamaları benimseyen fitness merkezleri, çevre bilinci yüksek bireyler tarafından daha olumlu algılanmakta ve uzun vadede marka sadakati oluşturmaktadır. Spor ve egzersiz faaliyetlerinin doğası gereği sağlıklı yaşamla özdeşleştirilmesi, fitness merkezlerinin çevresel sorumluluklarını daha da önemli kılmaktadır. Sağlıklı bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bu merkezlerin, çevresel açıdan sağlıklı uygulamalarla faaliyet göstermesi önemli bir çelişki yaratır. Bu nedenle fitness merkezlerinde sürdürülebilirlik, yalnızca bir tercih değil, etik ve toplumsal bir sorumluluk olarak değerlendirilmelidir. Çevreye duyarlı uygulamaların benimsenmesi, fitness merkezlerinin misyon ve vizyonlarının ayrılmaz bir parçası hâline gelmelidir. Literatür incelendiğinde, spor tesislerinde sürdürülebilirlik konusunun giderek daha fazla ele alındığı, ancak fitness merkezlerine özgü çalışmaların bu çerçevede sınırlı olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmalar genellikle büyük ölçekli spor tesisleri, stadyumlar veya mega spor organizasyonları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Fitness merkezleri ise çoğunlukla göz ardı edilmektedir. Oysa sayıca oldukça fazla olan ve günlük kullanım yoğunluğu yüksek olan fitness merkezlerinin çevresel etkileri, toplamda önemli boyutlara ulaşmaktadır. Bu durum, fitness merkezlerinde sürdürülebilirlik ve yeşil uygulamaların akademik açıdan daha detaylı incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Bu kitap bölümü, fitness merkezlerinde sürdürülebilirlik ve yeşil uygulamalar konusunu incelemek amacıyla yapılmıştır. Bölüm kapsamında sürdürülebilirlik kavramının fitness sektörü açısından önemine değinilecek, fitness merkezlerinde uygulanabilecek yeşil uygulamalar ve bu uygulamaların işletmelere ve topluma sağlayabileceği katkılar ortaya konulacaktır.

1.1. Sürdürülebilirlik Kavramının Spor ve Fitness Sektörü Açısından Önemi

Fitness endüstrisi, bireylerin sağlıklı ve aktif bir yaşam tarzı benimsemesinde önemli bir rol üstlenmesine rağmen, sektörde yaşanan hızlı değişim, yönetsel kararların güncel ve güvenilir verilere dayandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, fitness merkezlerinde en iyi uygulamaların belirlenmesi, sektöre yönelik akademik bilgi birikiminin artırılması ve etkili yönetim stratejilerinin geliştirilmesi, sürdürülebilir bir yapı oluşturma

temel unsurları arasında yer almaktadır. Yeterli protokoller ve güvenilir prosedürlerin oluşturulması, bireylerin fitness hizmetlerine katılımını teşvik etmektedir. İşletmelerin uzun vadede istikrarlı ve sürdürülebilir bir şekilde faaliyet göstermesine katkı sağlamaktadır. Spor kuruluşlarının uzun vadeli yönetiminde insan kaynaklarının etkin yönetimi ve mali sürdürülebilirliğin sağlanması en önemli zorluklar arasındadır (Vieira ve ark., 2018). İnsan kaynakları yönetimi; iş/alanla ilgili sorumlu personeli ne kadar kaliteli kaynaklarla donatırsa aslında geleceğine de o kadar fazla yatırım yapmaktadır (Ceyhun, 2023)

Günümüzde spor salonu hizmetlerine yönelik artan talep ve bu hizmetlerin giderek karmaşılaşan yapısı, yönetim uygulamalarının sürekli olarak geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Spor salonlarının etkili bir şekilde yönetilmesi, yalnızca işletmenin başarısını değil, aynı zamanda fiziksel aktiviteye katılan bireylerin sağlık ve refahını da doğrudan etkilemektedir. Rekabet ortamında varlığını sürdüremeyen spor işletmeleri, pazardan çekilme ya da yeni koşullara uyum sağlama riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle, hızla değişen küresel koşullar altında spor ve fitness merkezlerinin uzun vadeli sürdürülebilirliği, işletmelerin yıllar boyunca istikrarlı ve yaşanabilir bir yapıya sahip olmasını gerektirmektedir. Fitness sektöründe belirsizlikten kaynaklanan risklerin daha etkili bir şekilde yönetilmesi önemli bir hale gelmiştir (León-Quismondo ve ark., 2020).

Sürdürülebilirlik kavramının spor ve fitness sektörü açısından bir diğer önemli boyutu ise çevresel sorumluluktur. Spor personelinin çevre konularını stratejik planlama çerçevesinde ele alması, yalnızca tekil çevresel sorunlara değil, aynı zamanda spor kuruluşlarının faaliyetlerinin çevre üzerindeki bütüncül etkilerine yönelik hedef, politika ve uygulamaların geliştirilmesi desteklenmelidir. Spor organizasyonlarının tüm operasyonel süreçleri doğal çevreyle doğrudan ilişkili olup, bu durum genel yönetim stratejilerinde mutlaka dikkate alınmalıdır. Günümüzde spor kuruluşları, çevresel sürdürülebilirliği stratejik bir öncelik olarak ele almalı ve faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkilerini proaktif bir yaklaşımla yönetmeye özen göstermelidir (Trendafilova ve ark., 2014).

1.2. Fitness Merkezlerinde Sürdürülebilir Yönetim Anlayışı

Fitness sektöründe artan uzmanlaşma, yönetim pozisyonlarında da belirgin şekilde görülmektedir. Fitness merkezi yöneticileri, giderek daha karmaşık çözümler gerektiren sorunlarla karşı karşıya kalmakta ve bu süreçte doğru karar verme büyük önem taşımaktadır. Farklı bakış açıları ve işlevler bulunmakla birlikte, en yaygın yaklaşım fitness merkezi yöneticisini spor

hizmetlerinin organizasyonunda başarıyı yönlendiren lider kişi olarak ele almaktadır. Fitness sektörünün ve sağlıklı, aktif yaşam üzerindeki etkisinin incelenmesine yönelik yoğun çalışmalara rağmen, sektördeki hızlı değişim, yönetsel kararlara temel oluşturalacak güncel verilerin sunulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, fitness merkezlerinde en iyi uygulamaların belirlenmesi, sektörün akademik bilgi birikiminin geliştirilmesi ve doğru yönetsel kararlarn uygulanması açısından önemlidir. Yeterli protokoller ve güvenilir prosedürlerin oluşturulması, bireylerin fitness hizmetlerine olan ilgisini artırmakta ve daha istikrarlı ve sürdürülebilir işletmelerin ortaya çıkmasına katkı sağlamaktadır. Spor organizasyonlarının uzun vadeli yönetiminde insan kaynaklarının etkin yönetimi ve yeterli finansal kaynağın sağlanması en zor iki görev olarak öne çıkmaktadır. Paydaşlarla geliştirilen iş birlikleri ise örgütün istikrarlı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşmasında belirleyici olmaktadır (Varmus, 2018).

Fitness merkezleri, bağımsız bir yapı olarak düzenlenebildiği gibi otel, üniversite, sağlık kuruluşu, spor kulübü, hastane veya konut gibi farklı işlevlere sahip yapıların bünyesinde de yer alabilmektedir. Bu çeşitlilik, fitness merkezlerinin farklı mekânsal ve tasarımsal yaklaşımlar geliştirmesini gerekli kılmaktadır. Günümüzde bireylerin sağlık bilincinin artması, fitness merkezlerinin günlük yaşamın temel bileşenlerinden biri olarak algılanmasına yol açmaktadır. Bu nedenle, fitness merkezleri kullanıcılarına daha kaliteli hizmet sunabilmek ve müşteri çekebilmek amacıyla modern sağlık politikalarıyla uyumlu tasarım anlayışlarına giderek daha fazla önem vermektedir. Fitness ve sağlıklı yaşam endüstrisinde tasarımın rolü artmakta; yeni trendler ve değişen kullanıcı beklentileri doğrultusunda fitness merkezleri farklı mekânlarda ve farklı hizmet modelleriyle gelişimini sürdürmektedir. Fitness merkezleri genel olarak yaş ve statü ayrımı olmaksızın geniş bir kullanıcı kitlesine hitap etse de, üniversiteler veya sağlık kurumları gibi belirli gruplara hizmet veren merkezlerde bu durum farklılaşabilmektedir. Son yıllarda engelli bireylere yönelik özel düzenlemelerin artması da sektörde kapsayıcı bir yönetim anlayışının geliştiğini göstermektedir. Fitness merkezlerinde bireyler, kişisel antrenörler eşliğinde bireysel olarak ya da eğitmen kontrolünde grup halinde egzersiz yapabilmektedir (Yeler, 2021).

Fitness sektörünün yıllar içinde istikrarlı bir büyüme göstermesine paralel olarak, fitness tüketicilerinin davranışlarını anlamaya yönelik araştırmaların sayısı da artmıştır. Uzun vadeli iş sürdürülebilirliğini etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik bu çalışmalara rağmen, fitness merkezlerinde müşteri kaybı oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Bunun temel nedenlerinden biri, sektöre girişin görece kolay olması sonucunda ortaya çıkan yoğun rekabet ortamıdır. Alternatiflerin fazla olduğu ve tüketicilerin daha talepkâr

ve daha az sadık hâle geldiği bu pazarda, iyi tasarlanmış hizmet sunumları ve müşteri memnuniyeti programları dahi tek başına sürdürülebilir finansal performans için yeterli olamamaktadır. Bu nedenle, olgunlaşmış fitness pazarında müşteri tutma stratejileri, işletmelerin sürdürülebilirliği açısından önemli bir yönetim aracı hâline gelmiştir (Kim ve ark., 2020). Sürdürülebilir fitness ve spor tesislerinin planlanmasında konumlandırma, su yönetimi, iç çevre kalitesi, atık yönetimi, enerji kullanımı ve aydınlatma gibi unsurlar önemli yer tutmaktadır (Özdedeoğlu ve Erdoğan, 2023).

Spor ve fitness merkezlerinde müşteri devamlılığının ve işletme sürdürülebilirliğinin sağlanması tek bir faktöre bağlı değildir. Müşteri beklentileri, kullanılan ekipmanlar, sunulan deneyim, müşteri sadakati ve tesisin fiziksel özellikleri gibi çok sayıda unsurun birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında, hizmet kalitesine ilişkin algının güçlendirilmesi amacıyla yenilikçi pazarlama yaklaşımlarının benimsenmesi, hem müşteri tutma hem de rekabet üstünlüğü sağlama açısından etkili olmaktadır (Yıldız ve ark., 2016). Fitness, spor aktiviteleri arasında sağlıklı yaşam için fiziksel etkinliğin öneminin anlaşılmasıyla birlikte sürekli gelişen ve çeşitlenen güçlü bir pazar yapısına sahiptir. Bireylerin yaşam kalitesini artırma ve boş zamanlarını daha verimli değerlendirme amacıyla tercih edilen fitness faaliyetleri, fiziksel, zihinsel, ruhsal, sosyal ve kültürel gelişime katkı sağlayarak bireylerin yaşamında önemli bir yer edinmektedir. Bu doğrultuda, fitness sporunun gerçekleştirildiği mekânlar yalnızca egzersiz alanları değil, aynı zamanda kullanıcılar için cazibe merkezleri olarak görülmektedir. Fitness merkezlerinin sürdürülebilir yönetim anlayışı içerisinde üyelere ilham verici, yaratıcı ve kullanıcı deneyimini destekleyici hizmetler sunmalıdır (Yeler, 2021). Sürdürülebilir uygulamalar aynı zamanda bir şirketin itibarını ve imajını geliştirerek çevreye duyarlı tüketicilerin ilgisini çekebilir ve müşteri sadakatinin artmasını sağlayabilir (Özman ve Çetin 2023).

1.3. Enerji Verimliliği ve Yenilenebilir Enerji Kullanımı

Ulusal fitness merkezleri, enerji tasarrufu sağlayan tasarım stratejileri ve spor mimarisinden miras kalan teknik sistemler doğrultusunda, kapsamlı eğitim salonlarından evrilmiş yapılar olarak günümüzde çağdaş spor mimarisinde enerji verimliliğine yönelik temel araştırma alanlarından birini oluşturmaktadır. Bu merkezlerde saha ortamı, bina formu, cephe tasarımı ve kat planı düzeni gibi temel mimari unsurların yanı sıra, yapının çevresi, duvar kaplama sistemleri, pencere ve kapı performansı ile enerji tasarrufu sağlayan bileşenlerin kullanımı da bina enerji performansını doğrudan etkilemektedir ve bu unsurların birlikte ele alınmasının enerji verimliliği açısından belirleyici olduğu ortaya konulmuştur (Ma ve diğ., 2006).

Sporcu dinlenme alanları ve ekipman odaları gibi yardımcı mekânların stratejik biçimde konumlandırılması ve dolaşım sistemleriyle bütünleştirilmesi, büyük ölçekli spor yapılarında işlevsellik ve güvenlik açısından öncelik taşıırken, halka açık fitness merkezlerinde bu yaklaşım daha çok günlük egzersiz ihtiyaçlarına ve rekreasyonel kullanıma uyarlanmış çok katlı mekânsal organizasyonlar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Merkezi lobiler aracılığıyla sağlanan dikey dolaşım, farklı yoğunluk düzeylerine sahip egzersiz alanlarının katmanlı biçimde düzenlenmesine olanak tanımaktadır. Bu durum hem mekânsal verimliliği artırmakta hem de enerji kullanımının fonksiyonlara göre farklılaştırılmasını mümkün kılmaktadır. Ancak bu farklı mekânsal ve işlevsel yapı nedeniyle, bazı araştırma bulgularının ulusal ölçekteki fitness merkezlerine doğrudan uygulanamadığı, enerji verimli tasarımların fitness merkezlerinin özel ihtiyaçları doğrultusunda yeniden ele alınması gerektiği görülmektedir (Zhang ve ark., 2025).

Literatürde yer alan çalışmaların büyük bir bölümü, bina enerji tüketimi üzerinde aydınlatma ve termal faktörlerin etkisine odaklanırken, doğal havalandırma verimliliğinin artırılmasının enerji tasarruflu tasarımlara entegrasyonu sınırlı düzeyde ele alınmıştır. Oysa fitness merkezlerinde farklı yoğunluklara sahip alanların bulunması, her fonksiyon için farklı enerji verimliliği stratejilerinin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Yüksek yoğunluklu aktivite alanlarında hava akışının etkin biçimde sağlanması enerji tüketimini azaltırken, düşük yoğunluklu alanlarda gün ışığının optimize edilmesi ve termal yük kontrolü önemli bir tasarruf potansiyeli sunmaktadır. Bu bağlamda, doğal havalandırmanın verimli kullanımı, özellikle geniş ve çok fonksiyonlu fitness merkezlerinde enerji verimli tasarımın temel bileşenlerinden biri olarak öne çıkmaktadır (Zhang ve ark., 2025).

Enerji verimliliği tartışmaları, fosil yakıtların hızla tükenmesi ve bu kaynakların kullanımının küresel ısınma üzerindeki olumsuz etkileriyle birlikte fitness merkezleri de sürdürülebilir enerjiye daha da önem vermeye başlamıştır. Spor salonlarında aydınlatma, havalandırma, müzik sistemleri ve elektronik donanımlar için yoğun elektrik enerjisi tüketilmektedir. Tesis büyüklüğü arttıkça hem kullanıcı sayısı hem de enerji ihtiyacı paralel olarak yükselmektedir. Bir spor işletmesinde maliyetler büyüklükle aynı oranda artmakta ve kar etmek zorunda olan işletme için bu durum fiyata doğrudan yansıtılmaktadır (Ceyhun, 2024). Bununla birlikte, fitness merkezlerinde bireylerin egzersiz sırasında harcadıkları mekanik enerjinin, uygun mekanik-elektrik dönüştürücü sistemler aracılığıyla elektrik enerjisine dönüştürülmesi ve depolanması, yenilenebilir enerji kullanımına yönelik yenilikçi bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Özellikle dairesel hareket prensibiyle çalışan egzersiz bisikletleri gibi ekipmanlar, bu tür enerji geri kazanım sistemleri için

önemli bir potansiyel sunmaktadır (Duraklar ve ark., 2013).

Spor ve rekreasyon tesisleri, diğer yapı türlerinden farklı olarak yüksek ısı ve elektrik yüklerine sahip özel enerji tüketim profilleriyle karakterize edilmektedir. Bu tesislerde enerji tüketiminin zirve yaptığı zaman dilimleri, çoğu zaman ofis ve konut kullanımının düşük olduğu saatlerle çakışmaktadır. Bu durum enerji yönetiminin klasik bina tiplerinden farklı bir yaklaşımla ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla fitness merkezlerinde enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kullanımı, yalnızca çevresel sürdürülebilirlik açısından değil, aynı zamanda işletmelerin uzun vadeli ekonomik sürdürülebilirliğini destekleyen temel bir yönetim unsuru olarak değerlendirilmektedir (Özdedeoğlu ve Erdoğan, 2023).

1.4. Konsept

İyi planlanmış bir fitness merkezi, öncelikle kullanıcılarının fiziksel sağlığını destekleyen, rahatlatma ve mutluluk arayışını öne çıkaran ve bu süreci bütüncül mekânsal çözümlerle güçlendiren bir yapı sunmaktadır. Fitness merkezlerinin yaratıcı tasarım yaklaşımlarıyla bu hedefe ulaşmayı amaçladıkları ve egzersiz yapılan mekânın tasarımının, uygulanan egzersiz kadar önemli bir unsur hâline geldiği görülmektedir. Kullanıcı deneyiminin en üst düzeye çıkarılmasında, fitness merkezinin genel yerleşim kararlarından iç ve dış mekân tasarımına kadar her unsurun hayati öneme sahip olduğu düzen, mekân organizasyonu ve tasarım çözümlerinin mekâna değer katarak kullanıcı memnuniyetini artırdığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, fitness merkezlerinin tasarımında oluşturulan konseptin, bireylerin egzersiz yapma biçimlerini, mekânla kurdukları ilişkiyi ve üye deneyimlerini doğrudan etkileyebildiği söylenebilir. Fitness merkezlerinin bulunduğu yapı türü ve hizmet verdiği kullanıcı profiline bağlı olarak belirli konseptler doğrultusunda tasarım yaklaşımları geliştirdiği, hatta merkezlerin kendi bünyelerinde sunulan aktivitelere göre farklı konseptler ürettiği bilinmektedir. Belirli bir tema doğrultusunda seçilen renkler, aydınlatma elemanları, malzeme tercihleri ve mekân düzenlemeleri, fitness merkezlerinin daha dikkat çekici ve estetik bir görünüme kavuşmasını sağlamaktadır. Bu görsel zenginlik sayesinde mekânların daha geniş bir kullanıcı kitlesine hitap etmesine olanak tanımaktadır (Yeler, 2021).

Fitness merkezi ve spor salonu tasarımlarında aydınlatmanın önemli bir tasarım unsuru olduğu, genel olarak doğal aydınlatmaya öncelik verildiği ve renk ile aydınlatmanın birlikte kullanılarak mekânsal algının güçlendirildiği bilinmektedir. Ayrıca, mekânın türüne ve gerçekleştirilen aktivitelere bağlı olarak farklı aydınlatma düzeylerinin tercih edilmesi, konseptin işlevsellikle

bütünleştiğini göstermektedir. Fitness merkezlerinde aynaların, mekânda derinlik algısı yaratmak ve doğal ışığı geri yansıtmak amacıyla sıklıkla kullanıldığı, son dönemlerde ise zemin ve duvarlarda grafik anlatımların ve duvar resimlerinin konseptin bir parçası olarak giderek daha fazla tercih edildiği dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra, doğanın fiziksel sağlık ve duygusal iyilik hâli üzerindeki olumlu etkilerinden yararlanmak amacıyla iç ve dış mekânlarda doğal öğelerin ve bitkilerin kullanılması, fitness merkezlerinin tasarım anlayışında önemli bir yer edinmektedir. Kullanıcı deneyimini en üst seviyeye çıkarmayı hedefleyen bu yaklaşımda, belirli bir konsept veya tasarım fikrinin ortaya konulması, doğru mekân organizasyonunun kurgulanması, değişen kullanıcı ihtiyaçlarına uyum sağlayabilecek esnek mekânsal çözümler sunulması, herkes için erişilebilir ve kullanılabilir alanların oluşturulması, uygun renk, aydınlatma ve malzeme seçimiyle sağlıklı ve estetik ortamlar yaratılması, teknolojinin etkin kullanımı, konfor ve güvenlik koşullarının sağlanması ve doğayla bütünleşme gibi pek çok unsurun birlikte ele alınması gerekmektedir. Bu yönleriyle, sağlık, mekân ve tasarım arasındaki ilişkiye dair farkındalığı artan fitness merkezi ve spor salonu tasarımcılarının, kullanıcıların zaman geçirmekten keyif alacağı ve egzersiz yapmaya motive olacağı ilham verici ve yaratıcı mekânlar tasarlamaya odaklanmaları önem taşımaktadır. Aynı zamanda işletme sahiplerinin de artan rekabet ortamında avantajlarını koruyabilmek için fitness merkezlerinin tasarımını, mekânsal düzenini ve işlevselliğini sürekli olarak değerlendirmeleri ve yenilikçi konsept yaklaşımlar benimsemeleri gerekmektedir (Yeler, 2021).

1.5. Su Tasarrufu ve Su Yönetimi

Şehir içi kapalı fitness ve spor merkezlerinde su kullanımı genellikle yüksek düzeyde gerçekleşmekte olup, bu durum hem doğrudan işletme maliyetlerinin artmasına hem de suyun temini ve arıtılması sürecinde kullanılan gömülü enerjinin yükselmesine neden olmaktadır. Bu nedenle, fitness merkezlerinde su tasarrufuna yönelik uygulamalar yalnızca ekonomik açıdan değil, çevresel sürdürülebilirlik açısından da önemli teşvikler içermektedir. Özellikle yüzme havuzları, duşlar, tuvaletler ve temizlik alanları gibi farklı kullanım alanlarında su tüketiminin zamansal dağılımı ve miktarının analiz edilmesi, maliyet etkin tasarruf önlemlerinin hangi noktalarda uygulanabileceğini ortaya koymaktadır (Alkhaddar ve Phipps, 2008). Bununla birlikte, gerek özel mülkiyete ait gerekse yerel yönetimler tarafından işletilen spor ve rekreasyon tesislerinin, artan kuraklık riski ve su kısıtlamaları karşısında daha bilinçli ve kontrollü bir su yönetimi anlayışı benimsemeleri zorunlu hâle gelmiştir.

Spor ve rekreasyon tesislerinde su kaynaklarının yetersizliği, tesislerin bakım, hijyen ve güvenlik süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Özellikle yüzme havuzları ve yeşil alanların sürdürülebilir biçimde işletilmesini zorlaştırmaktadır. Asgari düzeyde sağlanan su miktarının çim alanların sağlıklı gelişimi için yeterli olmaması, sahalardaki yoğun kullanım ve hijyen gereklilikleriyle birleştiğinde, tesis yönetimleri açısından ciddi sınırlamalar ortaya çıkarmaktadır. Bu durum yalnızca havuz ve saha alanlarını değil, spor tesislerinde yer alan diğer kullanıcı hizmetlerini de olumsuz yönde etkilemektedir (Phillips ve Turner, 2014). Bu bağlamda, fitness merkezlerinde su tasarrufu ve su yönetimi; duşlar, lavabolar ve tuvaletlerde düşük debili armatürlerin, sensörlü muslukların ve çift kademeli rezervuar sistemlerinin kullanılması, yağmur suyu toplama ve gri su geri kazanım sistemleriyle suyun yeniden değerlendirilmesi, tesis genelinde düzenli bakım ve kaçak kontrollerinin yapılması gibi uygulamalarla önem arz etmektedir. Ayrıca, çalışanlar ve üyeler için suyun bilinçli kullanımına yönelik bilgilendirici uygulamaların hayata geçirilmesi, sürdürülebilir su yönetiminin davranışsal boyutunu güçlendirmektedir. Bu yönüyle su tasarrufu, fitness merkezlerinde hem doğal su kaynaklarının korunmasını hem de işletme maliyetlerinin azaltılmasını hedefleyen sürdürülebilirlik temelli bir yönetim anlayışının ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilebilir.

1.6. Atık Yönetimi ve Geri Dönüşüm Uygulamaları

Fitness merkezleri ve spor tesisleri, güçlü kamuoyu etkileri ve sosyal sorumluluk rolleri nedeniyle yalnızca fiziksel aktivite sunan yapılar değil, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirlik açısından da önemli etki alanlarına sahip tesislerdir. Büyük spor tesislerinde olduğu gibi fitness merkezlerinde de faaliyetlerin tüm yaşam döngüsü boyunca enerji, su ve malzeme kullanımı gerçekleşmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak çeşitli atık türleri ortaya çıkmaktadır. Bu durum, spor tesislerini atık yönetimi ve geri dönüşüm uygulamalarının planlanması açısından kritik bir konuma taşımaktadır. Günümüzde çevresel etkilerin azaltılmasına yönelik farkındalığın artmasıyla birlikte, ilerici spor ve tesis yöneticileri yalnızca enerji ve su tüketimini değil, aynı zamanda atık oluşumunu azaltma sorumluluğunu da daha fazla benimsemektedir. Bu yaklaşım hem çevresel fayda sağlamakta hem de işletme maliyetlerinin düşürülmesine katkı sunmaktadır (Zafari ve ark., 2025).

Spor tesislerinde ve özellikle yüksek kullanıcı yoğunluğuna sahip fitness merkezlerinde oluşan atık miktarı, tüketim alışkanlıkları ve hizmet çeşitliliğiyle doğrudan ilişkilidir. Dünya genelinde mega spor etkinlikleri ve büyük ölçekli tesisler, sürdürülemez üretim ve tüketim modellerinin bir yansıması olarak ciddi miktarlarda katı atık üretmektedir. Kontrolsüz atık, hava, su ve

toprak kirliliğini artırarak çevre ve insan sağlığı üzerinde olumsuz etkilere yol açmaktadır. Bu bağlamda, yönetilmeyen katı atıkların çevresel ve sağlık riskleri, spor ve fitness tesislerinde etkili, planlı ve bütüncül atık yönetimi uygulamalarına duyulan acil ihtiyacı ortaya koymaktadır. Atık azaltımı, geri dönüşüm ve kaynak geri kazanımını merkeze alan yeşil atık yönetimi anlayışı, ekosistemin korunması ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması açısından zorunlu bir paradigma değişimini ifade etmektedir (Zafari ve ark., 2025). Çevresel sürdürülebilirlik, doğal kaynakların korunmasını temel alan ve bireylerin tüketim davranışlarında dönüşümü hedefleyen bir yaklaşım olarak fitness merkezlerinin yönetim anlayışında da giderek daha fazla yer bulmaktadır. Bu çerçevede, “yeşil” ya da “yeşillendirme” olarak tanımlanan uygulamalar, atıkların kaynağında azaltılması, yeniden kullanımı ve geri dönüştürülmesini kapsayan stratejileri içermektedir. Fitness merkezleri, sağlık ve rekreasyon alanlarıyla benzer şekilde ambalaj atıkları, temizlik malzemeleri, kişisel kullanım ürünleri ve zaman zaman tehlikeli ya da özel atıklar üretebilmektedir. Bu durum ise sistemli bir atık yönetimini zorunlu kılmaktadır. Bu doğrultuda, geri dönüştürülebilir atıklar için ayrıştırma sistemlerinin kurulması, tek kullanımlık ürünlerin azaltılması, geri dönüştürülmüş ürünlerin tercih edilmesi ve satın alma süreçlerinin bu anlayışa göre yeniden düzenlenmesi sürdürülebilir atık yönetiminin temel unsurları arasında yer almaktadır (Potteiger ve ark., 2017).

Fitness merkezlerinde etkili atık yönetimi ve geri dönüşüm uygulamaları yalnızca çevresel sorumluluğun bir gereği değil, aynı zamanda kurumsal imajın güçlendirilmesi ve kullanıcı farkındalığının artırılması açısından da önemli bir araçtır. Atıkların azaltılması, yeniden kullanımı ve geri dönüşümünün sistematik bir yaklaşımla ele alınması, doğal kaynakların korunmasına katkı sağlarken, fitness merkezlerinin sürdürülebilir yönetim anlayışı doğrultusunda uzun vadeli çevresel, ekonomik ve toplumsal faydalar üretmesine olanak tanımaktadır.

1.7. Personel Eğitimleri ve Çevresel Bilinç

Son zamanlarda, çevresel bilinç sorununu ele almak daha fazla dikkat çekmeye başlamıştır. (Çetin ve ark., 2024; Karaman ve Özsoy 2025). Fitness merkezleri, bireylerin fiziksel aktivite yapmalarına olanak sağlayan önemli mekânlar olmakla birlikte, bu tesislerde sunulan hizmetlerin güvenli, sağlıklı ve çevreye duyarlı bir şekilde yürütülmesi büyük ölçüde personelin bilgi, tutum ve eğitim düzeyine bağlıdır. Fitness sektörü çalışanlarının güvenlik, risk yönetimi ve çevresel sorumluluklara ilişkin farkındalıkları, tesislerde uygulanan politikaların etkinliğini doğrudan etkilemekte ve hem kullanıcı sağlığını hem de sürdürülebilir işletme anlayışını desteklemelidir.

Bu bağlamda, egzersiz ekipmanlarının doğru kullanımı, fiziksel ortamın güvenli ve düzenli tutulması, müşteri antrenman uygulamalarının uygun şekilde yönlendirilmesi kadar, kaynakların verimli kullanımı ve çevresel etkilerin azaltılmasına yönelik uygulamalar da personel eğitimlerinin kapsamı içinde ele alınmalıdır. Fitness tesislerinde yaşanabilecek yaralanmaların önemli bir bölümünün, fiziksel çevre ve ekipmanla ilişkili akut ve travmatik nitelikte olduğu, ancak bu risklerin yeterli dikkat, düzenli bakım ve bilinçli kullanım yoluyla büyük ölçüde önlenileceği belirtilmektedir. Bu nedenle, risk tanımlama, analiz ve değerlendirme süreçlerini içeren düzenli risk değerlendirmelerinin yapılması, yalnızca kullanıcı güvenliğini artırmakla kalmamakta, aynı zamanda tesislerin uzun vadeli sürdürülebilirliğine de katkı sağlamaktadır (Gray ve ark., 2015).

Personelin güvenliğe yönelik dikkatli ve sorumlu bir tutum geliştirmesi, yönetimin sağlık, güvenlik ve çevresel konulara verdiği önemle doğrudan ilişkilidir. Zira zayıf yönetim yaklaşımları, hem güvenlik açıklarına hem de kaynakların bilinçsiz kullanımına yol açabilmektedir. Bu doğrultuda, fitness profesyonellerinin ekipman kullanımı, fiziksel ortam düzeni, müşteri eğitimi ve çevresel uygulamalar konusunda düzenli ve kapsamlı eğitimler alması büyük önem taşımaktadır. Önleyici bakım programları, düzenli denetimler ve kayıt tutma uygulamaları, yalnızca ekipman güvenliğini sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda gereksiz enerji ve kaynak kullanımının önüne geçilmesine de yardımcı olmaktadır. Kalifiye ve eğitilmiş fitness uzmanlarının faaliyet alanlarını denetlemesi, müşteri güvenliğini artırırken, kullanıcıların çevreye duyarlı davranışlar konusunda bilinçlendirilmesini de desteklemektedir. Fitness merkezlerinde yoğun kullanım saatlerinde ortaya çıkabilen aşırı kalabalık, ekipman düzeni ve mekânsal tasarım kaynaklı riskler, uygun planlama ve personel farkındalığı ile azaltılabilmektedir. Arızalı veya güncelliğini yitirmiş ekipmanların zamanında tespit edilmesi, kullanım dışı bırakılması ve kullanıcıların bu konuda bilgilendirilmesi, yaralanma risklerini azaltmanın yanı sıra kaynak israfını da önlemektedir. Ayrıca, kullanıcıların ekipman arızalarını bildirmeye teşvik edilmesi, hem güvenlik kültürünün hem de çevresel bilincin tesis genelinde yaygınlaşmasına katkı sağlamaktadır. Sonuç olarak, fitness merkezlerinde personel eğitimleri yalnızca sağlık ve güvenlik boyutuyla sınırlı kalmamalıdır. Çevresel bilinç, sürdürülebilir kaynak kullanımı ve risk yönetimini kapsayan bütüncül bir anlayışla ele alınmalıdır. Bu yaklaşım, hem çalışanların hem de kullanıcıların daha güvenli, sağlıklı ve çevreye duyarlı bir ortamda spor yapmalarını sağlarken, fitness tesislerinin uzun vadeli sürdürülebilirliğini de desteklemektedir (Gray ve ark., 2015).

2. Sonuç

Sonuç olarak, spor tesisi kurmak oldukça maliyetli bir iştir. Maliyeti oldukça yüksek olan spor tesislerinin yapım aşamasına geçmeden önce yapılacak planlamada; tesisin kullanım amacı, kullanacak kişi sayısı, havalandırma, ısıtma, soğutma sistemleri, ulaşılabilirliği, tesisin işletmesinde kullanılacak personel sayısı, enerji sarfıyatı, çevre düzenlemesi ve çevreyle uyumu gibi konulara alanında uzmanlaşmış kişilerden oluşan gruplar tarafından yapılacak çalışmalara önem verilmelidir. Bununla beraber yapım aşamasında oluşabilecek aksaklıklar ve bunların düzeltilmesine yönelik dinamik tedbirleri alabilecek aktif geri beslemeler sürekli yapılmalıdır (Özdedeoğlu ve Erdoğan, 2023). Ayrıca fitness merkezlerinde sürdürülebilirlik ve yeşil uygulamaların benimsenmesi; enerji ve su tasarrufu sağlayan sistemlerin kullanılması, atıkların azaltılması ve geri dönüşüm süreçlerinin etkin şekilde yönetilmesi, çevre dostu temizlik ve bakım ürünlerinin tercih edilmesi, kullanıcıların ve çalışanların çevresel farkındalığının artırılması ve bu anlayışın kurumsal kültürün bir parçası hâline getirilmesi yoluyla hem çevresel etkilerin azaltılmasına hem de uzun vadede ekonomik verimliliğin ve hizmet kalitesinin artırılmasına katkı sağlamaktadır.

Kaynakça

- Alkhaddar, R., & Phipps, D. (2008). Water efficiency in leisure centres. *Journal of Retail & Leisure Property*, 7(3), 167-178.
- Barbosa, H. F., Barbosa, J., Sabino, B., & Loureiro, V. (2022). Determinants of service quality influencing customer satisfaction in fitness centers: A systematic review. *European Journal of Human Movement*, 49, 29-45. <https://doi.org/10.21134/eurjhm.2022.49.3>
- Ceyhun, S. (2023). Spor işletmelerinde insan kaynakları yönetim süreçleri. S. Ceyhun (Ed.), *Spor bilimlerinde farklı yaklaşımlar içinde* (ss. 1-17). Özgür Yayınları.
- Ceyhun, S. (2024). Spor İşletmelerinde Büyüklük. H.Sunay (Ed.) *Spor Tesislerinin Planlanması ve İşletme içinde* (ss. 147-154). Akademisyen Kitabevi.
- Cetin, A., Pekel, A., Ozman, C., Ozgur, B., ve Demir, A. (2024). Comparative Analysis of Carbon Footprints from Away and Home Matches: A Study on Leading Basketball and Football Teams in Türkiye. *Sustainability*, 16(21), 9269. <https://doi.org/10.3390/su16219269>
- Duraklar, K., Şen, B., & Atasoy, F. (2013). Enerji Üretimi İçin Kullanılan Bir Egzersiz Bisikleti İçin Fiziksel Aktivite Monitörü Tasarlanması. *XV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 481-485.
- Freitas, A, L, P. (2019). Fitness centers: what are the most important attributes in this sector?. *International Journal for Quality Research*, 13(1), 177-192.
- Gray, S. E., Keyzer, P., Norton, K., Dietrich, J., Sekendiz, B., Coyle, I., & Finch, C. F. (2015). The role of equipment, the physical environment and training practices in customer safety within fitness facilities: The perspectives of fitness industry employees. *Journal of fitness research*, 4(2), 26-33.
- Karaman, T., & Özsoy, D. (2025). Carbon Footprint in Sport Management: A Comparative Analysis of Sustainability Strategies and Organizational Transformation. *International Journal of Sport Culture and Science*, 13(3), 251-260.
- Kim, K., Byon, K. K., & Choi, H. (2020). A conceptual analysis of switching costs: Implications for fitness centers. *Sustainability*, 12(9), 3891. <https://doi.org/10.3390/su12093891>
- León-Quismondo, J., García-Unanue, J., & Burillo, P. (2020). Best practices for fitness center business sustainability: A qualitative vision. *Sustainability*, 12(12), 5067. <https://doi.org/10.3390/su12125067>
- Ma, X., Jian, Y., & Cao, Y. (2006). A new national design code for indoor air environment of sports buildings. *Facilities*, 24 (11/12), 458-464. <https://doi.org/10.1108/02632770610684936>

- Nwabuwe, N. S., & Odirin, O. (2024). Reducing environmental footprint of disability sports events: Challenges and strategies of solid waste management. *African Journal of Sports and Physical Sciences*, 2(1), 68-95.
- Özdedeoğlu, B., & Erdoğan, M. (2023). Sürdürülebilir Spor ve Rekreasyon Tesislerinin Planlamasında Kuruluş Dinamikleri: Fitness Salonu Örneği. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(100), 45-55. <https://doi.org/10.33689/spormetre.1291309>
- Özman, C. & Çetin, A. (2023). Sürdürülebilirlik ve Spor. In: Zorba, E. & Yaşın, İ. (eds.), Spor Paradigmaları II. Özgür Yayınları. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub208.c944>
- Papadimitriou, D. A., & Karteroliotis, K. (2000). The service quality expectations in private sport and fitness centers: A reexamination of the factor structure. *Sport Marketing Quarterly*, 9(3), 41-48. <https://doi.org/10.1177/106169340000900306>
- Phillips, P., & Turner, P. (2014). Water management in sport. *Sport Management Review*, 17(3), 376-389. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2013.08.002>
- Potteiger, K., Pitney, W. A., Cappact, T. A., & Wolfe, A. (2017). Examining the environmental effects of athletic training: perceptions of waste and the use of green techniques. *Journal of athletic training*, 52(12), 1121-1130. <https://doi.org/10.4085/1062-6050-52.12.20>
- Ramos, C. A., Wolterbeck, H. T., & Almeida, S. M. (2014). Exposure to indoor air pollutants during physical activity in fitness centers. *Building and Environment*, 82, 349-360. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2014.08.026>
- Trendafilova, S., McCullough, B., Pfahl, M., Nguyen, S. N., Casper, J., & Picariello, M. (2014). Environmental sustainability in sport: Current state and future trends. *Global Journal on Advances Pure and Applied Sciences*, 3(1), 9-14.
- Varmus, M., Kubina, M., Koman, G., & Ferenc, P. (2018). Ensuring the long-term sustainability cooperation with stakeholders of sports organizations in Slovakia. *Sustainability*, 10(6), 1833. <https://doi.org/10.3390/su10061833>
- Vicira, E, R, M., & Ferreira, J, J. (2018). Strategic framework of fitness clubs based on quality dimensions: the blue ocean strategy approach. *Total Quality Management & Business Excellence*, 29(13-14), 1648-1667. <https://doi.org/10.1080/14783363.2017.1290523>
- Yeler, G. (2021). Sağlık ve Spor için Mekânlar: Fitness Merkezleri ve Salonları, *GSI Dergileri Seri A: Turizm, Rekreasyon ve Spor Bilimlerinde Gelişmeler*, 4(2), 147-162. <https://doi.org/10.53353/atrss.960543>
- Yıldız, K., Polat, E., Sönmezoğlu, U., & Çokpartal, C. (2016). Fitness Merkezi Üyelerinin Algıladıkları Hizmet Kalitesinin Belirleyicileri Üzerine Bir

Analiz. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(3), 453-464.

- Zafari, Z., Golzary, A., Rouhi, K., & Mansourihanis, O. (2025). From conventional approaches to circular systems: Evolution of waste management in mega-sporting events. *Journal of the Air & Waste Management Association*, 75(5), 368-386. <https://doi.org/10.1080/10962247.2025.2462005>
- Zhang, W., Li, L., & Li, Y. (2025). Natural Ventilation and Energy Consumption Research for Dry Sports Halls Within National Fitness Centers in Cold Regions Case Study of Qingdao. *Buildings*, 15(5), 734. <https://doi.org/10.3390/buildings15050734>